

ΘΕΑΤΡΟΝ

Ἀττικὸν Θέατρον: «Μὲ κάθε θυσία», δράμα εἰς πράξεις 4 ὑπὸ Πετρούλας Ψηλορείτη.

Η Ρίτα εἶνε ἀποφασισμένη νὰ παραμείνη σύζυγος ταμία, μολονότι δὲν εἶδε τὸ ἰδεώδες τῆς εἰς τὸν γάμον τῆς μετὰ τοῦ Στεφάνου Φωκά, τοῦ ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη μὴ ἔχοντος ἢ ἐν μόνον ὄνειρον, τὸ ὑπουργικὸν ἀξίωμα, καὶ μολονότι ἀγαπᾷ ἤδη καὶ ἀνταγαπᾶται ἀπὸ κάποιον νεανίαν. Διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ ἐν τούτοις τοῦτον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ παύσῃ ἢ καταλαλιά τοῦ κόσμου, προσπαθεῖ ν' ἀπομακρύνῃ τοῦ οἴκου τῆς τὸν πλούσιον ἀνάδοχόν τῆς, ὁ ὁποῖος ἄλλως τε τὴν ἐκθέτει διὰ τῶν ἐπιμόνων περιποιήσεών του. Ἄλλ' ὅμως ἀκριβῶς τότε πληροφορεῖται παρὰ τούτου τὰς ἀνηθίκους ἐπ' αὐτῆς βλέψεις του. Οὕτω δὲν τὸν ἀπομακρύνει ἀπλῶς τὸν ἀποπέμπει. Εἰς θεῖος τῆς τὴν ἀποδοκιμάζει· διότι ἀκριβῶς ὁ σύζυγός τῆς παρασυσχεῖς ὑπὸ τοῦ ἀναδόχου εἰς ματαίαις δαπάναις καὶ εἰς χρηματιστικὰς ζημίας, ἔχει γίνεи ἔλλειμματίας 50 χιλ. δρα. ὡς ταμίας κάποιου ἐργατικῆς κέντρου, καὶ ἂν δὲν καλυφθῆ τὸ ἔλλειμμα, δὲν θὰ εἶνε δυνατόν νὰ ὀρκισθῆ ὡς ὑπουργός, καὶ ἂν δὲν ὀρκισθῆ αὐτός ὡς ὑπουργός δὲν θὰ διαδεχθῆ αὐτὸν ὁ θεῖος οὗτος εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ ταμίου. Δι' αὐτό, ὅχι μόνον δὲν πρέπει νὰ ἐπιμείνῃ αὐτὴ εἰς τὴν ἀποπομπήν, ἀλλὰ πρέπει καὶ νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τοῦ ἀναδόχου 50 χιλ. δραχ., εἰς ὅσας ἀκριβῶς ἀνέρχεται τὸ ἔλλειμμα. Ἡ σύζυγος ἐξανισταμένη στρέφεται πρὸς τὸν σύζυγον· εἰς τοῦτον ὁ θεῖος ἔχει παραστήσῃ ἐπὶ τὸ ἐλαφρότερον τὴν θυσίαν· «δὲν πρόκειται νὰ χάσῃ πραγματικῶς τίποτε ἢ Ρίτα· ὁ ἀνάδοχος ἀπλῶς θέλει νὰ τὸν ἀνέχεται αὐτὴ πλησίον τῆς»· μολαταῦτα ἐπ' ὀλίγον ἢ σύζυγος νομίζει ὅτι εὐρίσκει παρ' αὐτῆς στήριγμα· ἐξανίσταται πράγματι κατ' ἀρχὰς καὶ αὐτός. Ἄλλ' ὅμως ἡ φιλοδοξία κατισχύει πρὸ τῶν σκαυμμά-

των κάποιου ἀντιζήλου του ὁ ὁποῖος θὰ κληθῆ ἀντ' αὐτοῦ νὰ ὀρκισθῆ ὡς ὑπουργός, πρὸ τῆς ἀπειλοῦσης αὐτὸν πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐκμηδενίσεως, — συντετριμμένος ἠθικῶς, ἐξουθενωμένος, στέργει τὴν रुपαραν ἀγοραπωλησίαν καὶ παρακινεῖ ἐπιμόνωσ ὁ ἴδιος ἤδη τὴν Ρίταν· νὰ προσβῆ εἰς αὐτὴν «μὲ κάθε θυσία». Αὐτὴ ἐν τούτοις δὲν ἀπελπίζεται ἀκόμη· εἰς τὸν ζοφερόν κύκλον τῆς διαφθορᾶς ὁ ὁποῖος ὄλοεν σφικτότερος τὴν πιέζει, διακρίνει ὡς ἐν ἐκστάσει διὰ μιᾶς θυρίδος τὸ φῶς κάποιου δι' αὐτὴν θαύματος· ἔχει παρ' αὐτῆς ἐσπερίδα μεταμφιεσμένων, εἶνε ἡ ἴδια μεταμφιεσμένη εἰς Ἀθιγγανίδα καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς τρελλῆς περὶ αὐτὴν εὐθυμίας, στρέφεται μὲ τὴν ὀρμὴν τῆς ὑστάτης ἐλπίδος πρὸς τὸν τέως πλατωνικὸν ἐραστὴν καὶ προτείνει εἰς αὐτὸν νὰ φύγουν. Αὐτός ἀρνεῖται. Σαρκαστικῆ τότε, ἀπελπίς καὶ πείσμων, ἀλλὰ καὶ φλογερῶς πάντοτε ἀγαπᾷσα τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἡδονήν, ἀποπέμπει τὸν ἀνάξιον ἐραστὴν, παραδίδει εἰς τὸν σύζυγον τὸ τίμημα τῆς ἀισχρᾶς μετὰ τοῦ ἀναδόχου συμφωνίας, εὐχομένη εἰς αὐτὸν νὰ γίνῃ καὶ πρωθυπουργός καὶ στέργει τὸν πλούσιον ἀνάδοχον. . .

Κανὲν ἄλλο ἴσως θεατρικὸν ἔργον ἕως τώρα δὲν ἦλθε νὰ ἐπιβεβαιώσῃ μὲ τόσον προσηπτεῖ ἐνάργειαν πόσον διάφορον φιλολογικὸν εἶδος εἶνε τὸ δράμα, ὅσον τὸ πρῶτον αὐτὸ δραματικὸν ἔργον μιᾶς εἰς τὴν στήλην αὐτὴν προκατόχου μου. Καὶ δι' αὐτό ὅσοι ἐμέτρησαν αὐτὸ μὲ τὸ μέτρον μὲ τὸ ὁποῖον θὰ ἐμέτρων ἐν ἠθογραφικὸν ἢ πολιτικοκοινωνικὸν μυθιστόρημα, ὅσοι ἀνεζήτησαν τὴν πιστὴν ἀναπαράστασιν τῆς ἀθηναϊκῆς ζωῆς, δὲν ἦτο δυνατόν ἢ νὰ ρήξουν ὠρυγὰς διαμαρτυρίας· καὶ πλεόν μονόπλευροὶ ἀπὸ λύκους, — ἰδίως ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἐνθυμήθησαν ὑπὲρ τὸ δέον βεβαίως τὰς ὡς μὴ ὠφείλει ἀγρίας εἰς τὴν ἰδίαν αὐτὴν στήλην διαθέσεις τῆς τρυφερωτάτης τὴν ἡλικίαν κριτικογράφου, — δὲν ἠδυνήθησαν νὰ στρέψουν πρὸς τὴν κυρίαν ὄψιν τοῦ ἔργου, πρὸς τὴν πλήμυραν ἐκείνην τῆς σφουζούσης δραματικῆς ζωῆς καὶ τοῦ σφρίγγου καὶ τῆς κινήσεως, — ἀδιάφορον ποίας ζωῆς καὶ ποίας κινήσεως —, πρὸς τὸ ὀρηκτικόν, τὸ ἀκατάσχετον, τὸ βαδύτατα ἀνθρώπινον, τὸ δξύτατα καὶ ἐπωδυνώτατα γυναικεῖον δράμα, τὸ ὁποῖον μεθ' ὅσα καὶ ἂν ἔγραψαν, εἶνε τεχνικώτατα ἀπὸ σκηρικῆς ἀπόψεως δισκευασμένον καὶ τὸ ὁποῖον ἔγινεν αἰτία ὥστε νὰ χειροκορηθῆ τὸ ἔργον τῆς Πετρούλας Ψηλορείτη, τῆς εἰς τὴν πραγματικὴν ζωὴν κυρίας Γαλατείας Καζαντζάκη, ὅσῳ ποτὲ ἴσως δὲν ἐχειροκορηθῆ ἔργον ἑλληνικόν! Εἶδον οὗτοι τὰς ἄλλως τε τόσον ὀφθαλμοφανεῖς ἀλλεπαλλήλους ἀπιθανότητας τοῦ φαύλου περιβάλλοντος, εἰς τὸ ὁποῖον περιεπλάκη ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ἢ Ρίτα· τὴν τῆς τρυφερᾶς συγγραφῆς πολιτικὴν πείραν τῆς ὁποίας ἡ ἀφέλεια δὲν εἶνε δυνατόν νὰ παραβληθῆ ἢ μόνον πρὸς τὴν τόσῳ ἀπέχουσαν ἀπὸ τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς τεραστίαν καὶ ὄλος ἀκόλαστον ὀμότητα, μὲ τὴν ὁποίαν διεξάγονται ὄλαι σχεδὸν αἰ σκηναὶ τοῦ δράματος· ἀλλὰ δὲν εἶδον ὅτι αὐτὸ τὸ φαῦλον περιβάλλον ἔχει τὴν ὑπόστασιν, εἰς σάρκα καὶ εἰς ὄσῳ καὶ εἰς ψυχὴν, ἀληθοῦς δημιουργίας, οἱ διατηροῦντες ἀκόμη τὴν ἀφελῆ προκατάληψιν, ὅτι εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν δημιουργός εἶνε μόνος ὁ ἀνὴρ—· καὶ δὲν εἶδον ὅτι ὅταν ἐν τοιοῦτον περιβάλλον ψαλιδίτῃ ἰταμῶς καὶ ἀμειλίχτως τὰ ἰδανικά μιᾶς γυναικὸς καὶ ὠθῆ αὐτὴν ἀκουσαν πρὸς τὴν διαφθοράν, δημιουργεῖται ἀληθὲς δράμα. Δὲν εἶνε ἡρωὶς ἢ Ρίτα· βεβαίως· δὲν εἶνε ἢ ὑπερτέρα γυνὴ· δὲν εἶνε ἢ γυνὴ ἢ ὁποία βλέπουσα διαψευδόμενα περὶ αὐτὴν τὰ ἰδανικά τῆς, φεύγει, ἔστω καὶ μόνη, ἵν' ἀναζητήσῃ αὐτὰ ἀλλαγῶν ἢ καὶ αὐτοκτονεῖ ἢ καὶ παραφρονεῖ· εἶνε ὅμως βεβαίως ἢ αἰωνία γυνὴ, ἢ ὁποία παλαίει μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς ὅπως σῶσῃ ὅ,τι στενωῶς ἐθεώρησεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὡς μόνον ἰδεῶδες τῆς καὶ ἢ ὁποία, ὅταν τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπατη

λόν, καταλαμβάνεται υπό σαρκαστικής μανίας καθ' ὅλον και ιδίως κατά τοῦ ἑαυτοῦ της, και, βοηθοῦντος και τοῦ ἔρωτος αὐτῆς πρὸς τὴν ζωὴν και πρὸς τὴν ἡδονὴν τοῦ κόσμου τούτου, ὄρμῃ πρὸς τὴν διαφθορὰν καθ' ἣς ἀγωνιωδῶς ἕως τέλους εἶχε παλαίση. Δὲν εἶνε ἡρώϊς, ναί· ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀληθινὴ γυνή; και ιδίως δὲν εἶνε θυμῶς; και δὲν εἶνε οὕτω συγκινητικωτέρα και ἀληθινωτέρα ἡρώϊς δράματος;

Τὸ ἔργον ἐξετελέσθη τελείως. Ἡ δεσποινὶς Μαρίκα Κοτοπούλη ὡς Ρίτα τὴν ὁποίαν ἀγγεὶ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ὁ ὄλοῦν στενούμενος κλοιὸς τῆς διαφθορᾶς και ἡ ὁποία και ὅταν τέλος ὑποκύπη, εἶνε ἑξάλλος και ἀπελπίς και ὑπερόχως σαρκαστικὴ, ὑπῆρξεν ἀληθῶς θαυμαστή· ἀλλὰ και ὅλος ὁ λοιπὸς θίασος ἐξετέλεσε χαρακτηριστικώτατα τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ ὁποῖον ὡς μὴ ὄφειλεν ὀλίγος παρηκολούθησε κόσμος. Ὁ κ. Ν. Παπαγεωργίου ιδίως, τὸ μέρος τοῦ συζύγου ἠδύνατο ἀπὸ τοῦδε και εἰς τὸ ἐξῆς νὰ τὸ ἔχη ὡς cheval de bataille. Κατὰ τὴν δευτέραν παράστασιν αἱ τέσσαρες πράξεις συνεπτύχθησαν εἰς τρεῖς, παραλειφθείσης κυρίως τῆς ἐμφανίσεως τῶν μεταμφισμένων, — ἡ ὁποία ἦτο και αὐτὴ μὲν ἀπὸ τὰς ἀπιθανότητας ἀφοῦ ἐν αἰθούσῃ ἐπιδόξου ὑπουργοῦ διεξήγετο ὡς ἐμφάνις μεταμφισμένων φῦδικου τινος κέντρον· ἐν τούτοις καλὸν θὰ ἦτο νὰ μὴ παρελείπετο ὀριστικῶς, μετατροπομένη εἰς ἐμφάνισιν μεταμφισμένων μᾶλλον κοσμικῶν ἢ ἀντίθεσις τῆς εὐθυμίας τούτων πρὸς τὴν ἀγωνίαν τῆς Ρίτας ἀποτελεῖ ἕνα ἐπὶ πλέον παράγοντα δραματικῆς συγκινήσεως.